

ДІАГНОСТИКА ЖИТТЄЗДАТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Фінансова та політична нестабільність діяльності підприємств обумовлює та актуалізує необхідність діагностики життєздатності підприємств.

Концепція «життєздатність підприємства» є складною категорією, яка вказує на наявність у підприємств промисловості необхідного і достатнього потенціалу для забезпечення балансу господарської системи та підтримування певного рівня господарської діяльності з метою уникнення збитковості.

У зарубіжних країнах та, частково, в Україні, вже розпочато процес формування ефективних інструментів оцінки життєздатності підприємств. Однак на сьогодні залишаються не до кінця вирішеними питання виділення індикаторів моніторингу та діагностики життєздатності підприємства.

Вважаємо, що на першому етапі діагностики життєздатності, доцільним є виокремити параметри, за якими можна оцінити стан підприємства промисловості, тобто параметри життєздатності, під якими розуміються найважливіші характеристики внутрішнього стану підприємства, порушення яких призводить підприємство до економічної загибелі – самостійної або примусової ліквідації.

Як параметри життєздатності використовуються такі характеристики:

- 1) наявність чистих активів підприємства – L4;
- 2) наявність активів для забезпечення виконання зобов'язань щодо повернення позикового капіталу та забезпечення необхідного рівня ліквідності активів, які фінансуються за рахунок позикових коштів – L3;
- 3) забезпечення фінансової рівноваги, тобто здатності до генерування грошових надходжень в обсягах та у терміни, достатні для фінансування грошових витрат, пов'язаних з операційною, інвестиційною діяльністю підприємства – L2;
- 4) забезпечення беззбиткової діяльності або досягнення цільових показників господарсько-фінансової діяльності відповідно до поставлених стратегічних цілей та завдань підприємства – L1.

Життєздатний стан господарської системи підприємства має місце тільки в разі сумісної наявності усіх 4 параметрів життєздатності, тобто як ситуація, що описується моделлю

$$L = \{L4, L3, L2, L1\}.$$

Кожен параметр життєздатності залежить від великої кількості показників, що створюють передумови для підтримки життєздатності, синтезує результати певної сукупності бізнес-процесів, що відбуваються на підприємстві. А тому на другому етапі процесу діагностики життєздатності підприємств необхідно виділити ключові показники в рамках кожного параметру життєздатності.

У результаті дослідження був зроблений висновок, що платоспроможність, фінансова стійкість та прибутковість – фактори, що визначають життєздатність промислових систем. Відповідно рівень їх життєздатності може визначатися значеннями показників ліквідності, фінансової стійкості та рентабельності.

Для проведення ґрунтовної та об'єктивної градації підприємств за рівнем життєздатності за запропонованою градацією вважаємо доцільним використання такої групи показників:

- X1 – коефіцієнт поточної ліквідності;
- X2 – коефіцієнт абсолютної ліквідності;
- X3 – коефіцієнт маневреності;
- X4 – коефіцієнт майна виробничого призначення;
- X5 – рентабельність продукції;
- X6 – продуктивність праці;
- X7 – фондівіддача.

Необхідність використання зазначених показників обґрунтовано визначенням життєздатного підприємства, яке вказує на наявність необхідного і достатнього потенціалу у підприємств для забезпечення балансу господарської системи та підтримування певного рівня господарської діяльності з метою уникнення збитковості. Збитковість підприємства зазвичай визначається показниками рівня банкрутства, до яких належать платоспроможність, фінансова стійкість та прибутковість. Окрім того, у визначенні мова йшла про баланс господарюючої системи, який виражається комплексом ранніх ознак. Останні, у свою чергу, характеризуються, відповідно, зниженням фондівіддачі та зниженням продуктивності праці. Таким чином, перелічені показники збитковості та дисбалансу господарюючої системи сукупно можуть характеризувати рівень життєздатності підприємств.

Визначивши основні показники оцінки життєздатності, необхідно провести безпосередньо саму оцінку. Це є третій етап діагностики. Проте обґрунтований вибір інструмента для цього процесу не менш важливий етап. Зазначимо, що поняття «життєздатність» є латентним, тому пропонуємо використання методу таксономії, її класичний та модифікований алгоритми, а також, в разі якщо результати перших двох алгоритмів кардинально відрізняються, третій – на основі виведення інтегральної рейтингової оцінки методом строкових сум.

На четвертому етапі діагностики пропонується проведення аналізу отриманих результатів, виділення груп підприємств з високим, середнім та низьким рівнем життєздатності.

Такий поетапний аналіз рівня життєздатності дозволяє, окрім того, що виявити місце підприємства серед вибірки, розробити певні управлінські заходи та стратегії розвитку відповідно певного рівня життєздатності підприємств та забезпечувати постійний його моніторинг.